

Forslag til plan for selskapskontroll 2016 - 2019

Bamble kommune

2016 :: 414 003

Ferdigstilt 17.03.16

Om Telemark kommunerevisjon IKS

Telemark kommunerevisjon IKS er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, kommunene Larvik og Lardal i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

Fra 2015 samarbeider vi faglig og administrativt med de interkommunale revisjonsordningene Buskerud kommunerevisjon IKS, Vestfold kommunerevisjon og Sandefjord distriktsrevisjon.

Telemark kommunerevisjon IKS har bred erfaring med selskapskontroll og gjør forvaltningsrevisjon innenfor en rekke områder, og med forskjellige innfallsvinkler. Våre ansatte har samfunnsfaglig, økonomisk og juridisk utdanning på mastergradsnivå, og har god kompetanse innen offentlig forvaltning.

Du kan lese mer på vårt nettsted www.tekomrev.no.

Innhold

1	Innledning	3
1.1	Bakgrunn.....	3
1.2	Kontrollutvalgets ansvar for planlegging av selskapskontroll	3
1.3	Hvem kan bli kontrollert?	4
1.4	Selskapskontroll - innhold og begrepsbruk	4
1.5	Gjennomføring og rapportering av kontrollen	5
2	Eierskap i Bamble kommune	7
2.1	Eierskapsmelding.....	7
2.2	Kommunens eierskap	7
2.3	Tidligere selskapskontroller	7
3	Prioriteringer i planperioden	8
3.1	Eierskapskontroll.....	8
3.2	Forslag om forvaltningsrevisjon i selskap.....	9
4	Plan for selskapskontroll	11
	Vedlegg	11

Foto forside: www.effective.com

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Kommunen kan engasjere seg i virksomheter og legge ulike oppgaver til fristilte organisasjonsformer som interkommunalt samarbeid, interkommunale selskaper, aksjeselskaper o.l. Kommunestyret står i stor grad fritt til å velge hva slags organisasjonsform slik virksomhet skal ha. Hvilken organisasjonsform kommunestyret velger, har avgjørende betydning for kommunestyrets styringsmuligheter. Ulike selskapsformer har egne styringsorganer, og er regulert av særskilt lovgivning, som bl.a. fastsetter forholdet mellom eierne (kommunen) og selskapets styringsorgan.

En evaluering av offentleglova¹ viser at kunnskapen om loven i selvstendige offentlige rettssubjekter er lav. Videre viser evalueringen at mange offentlige selskap, selv om de forvalter til dels svært store offentlige verdier, får få innsynsbegjæringer. Mange mener at ressursbruken på å etablere rutiner, systemer og kompetanse i organisasjonen er urimelig i forhold til det lave antallet inn-synsbegjæringer de mottar.

Viktige betingelser for folkevalgt styring er åpenhet, etikk og kontroll. NIBR har undersøkt hvordan norske kommuner ivaretar hensynet til god folkevalgt styring over den delen av kommunens virksomhet som er organisert i selskap.² De fleste som ble spurt i undersøkelsen, mener at kommunestyret ikke får nok informasjon og ikke er godt nok orientert, og at kontrollrutinene ikke er tilstrekkelige. Dette gir utfordringer når det gjelder demokratisk, folkevalgt styring, innsyn og kontroll med virksomheten.

1.2 Kontrollutvalgets ansvar for planlegging av selskapskontroll

Kommuneloven § 77 nr. 5 og kontrollutvalgsforskriften § 13 slår fast at kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper m.m. Kontrollutvalget skal påse at det utarbeides en plan for gjennomføring av selskapskontroll. Planen skal bygge på en overordnet analyse av kommunens eierskap ut fra vurderinger av risiko- og vesentlighet. Planen skal vedtas av kommunestyret, senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert.

¹ Gjennomført av Oxford research i 2015 på oppdrag fra Justisdepartementet (http://www.oxfordresearch.no/media/270943/evaluering_av_offentleglova_oxford_research.pdf)

² Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR) på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2015:1 (www.nibr.no)

Kontrollutvalget i Bamble har bedt Telemark kommunerevisjon IKS om å utarbeide analyse og forslag til plan for selskapskontroll. Vårt forslag viser aktuelle tema for selskapskontroll i Bamble kommune basert på en vurdering av risiko og vesentlighet. Det er kommunestyret som bevilger ressurser til selskapskontroll, og dermed bestemmer i hvilket omfang planen skal gjennomføres.

Kommunens eierskap i Telemark kommunerevisjon IKS og Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS framgår av oversikten i vedlegget. Telemark kommunerevisjon IKS er ikke uavhengige i forhold til disse to selskapene, og vi har derfor ikke vurdert behovet for selskapskontroll for disse.

1.3 Hvem kan bli kontrollert?

Reglene om selskapskontroll gjelder kommunalt eierskap i interkommunale selskap (IKS), aksjeselskap (AS) og interkommunale samarbeid etter kommuneloven § 27 når disse er selvstendige rettssubjekt. Kontrollen kan også gjelde datterselskap til disse organene. Bamble kommune deltar i en rekke interkommunale samarbeid, men ingen av disse er selvstendige rettssubjekt.

Selskapskontroll gjelder ikke for stiftelser og kommunale foretak.

1.4 Selskapskontroll - innhold og begrepsbruk

Begrepet selskapskontroll dekker to former for kontroll:

- **Eierskapskontroll:** Kontroll med hvordan kommunen ivaretar sitt eierskap i selskap – forholdet mellom kommunestyret og eierorganet
- **Forvaltningsrevisjon i selskap:** Kontroll med hvordan selskapene styres og drives

En eierskapskontroll er i hovedsak rettet mot *kommunen*. Hovedspørsmålet i en *eierskapskontroll* er om kommunen har retningslinjer for utøvelse av eierskap, og om disse er i samsvar med gjeldende regler og anbefalinger for godt eierskap. Videre undersøker en om eierskap utøves i samsvar med gjeldende regler og kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Selskapets drift og aktiviteter kan en kontrollere gjennom en forvaltningsrevisjon, på samme måte som det gjøres forvaltningsrevisjon av kommunens virksomhet. De fleste tema og vinklinger kan undersøkes gjennom en forvaltningsrevisjon. Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres i samsvar med god kommunal revisjonsskikk³, og er regulert i kommuneloven § 77 nr. 4, kontrollutvalgfskriften og revisjonsfskriften.

1.5 Gjennomføring og rapportering av kontrollen

Iverksetting av selskapskontroll

Kommunestyret skal vedta planen for selskapskontroll og skal stille ressurser til rådighet for gjennomføringen. Kontrollutvalget sørger for at eierskapskontroll eller forvaltningsrevisjon blir gjennomført. Det er vanlig og hensiktsmessig at kommunestyret gir kontrollutvalget myndighet til å gjøre endringer i planen.

³ God kommunal revisjonsskikk for forvaltningsrevisjon er definert i RSK 001, fastsatt av Norges kommunerevisorforbund.

Avtalen kommunen har med Telemark kommunerevisjon IKS dekker ikke selskapskontroll. Gjeldende ordning er at kontrollutvalget ber om tilbud på en selskapskontroll, og vurderer bestillingen ut fra det tilbudet vi gir.

Gjennomføring av eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon

Det er ikke stilt krav om kvalifikasjoner for den som skal gjennomføre eierskapskontroll. Det er heller ikke stilt metodiske krav til eierskapskontrollen. Det vanlige er at eierskapskontroll gjennomføres av revisor, eventuelt av kontrollutvalgets sekretariat.

Forvaltningsrevisjon i selskap skal utføres av revisor i samsvar med god kommunal revisjonsskikk og gjeldende kvalifikasjonskrav for forvaltningsrevisjon.

En eierskapskontroll er vanligvis mindre ressurskrevende enn en forvaltningsrevisjon.

Innsynsrett

Kommunelovens § 80 regulerer kontrollutvalgets og kommunens revisors innsynsrett i selskaper. Innsynsretten gjelder i interkommunale selskaper, interkommunalt samarbeid som er organisert som selvstendig rettssubjekt og aksjeselskaper med kommunale/fylkeskommunale eiere.

Det er ikke innsynsrett i selskap som har private eller statlige medeiere. Her kan kontrollutvalgets innsynsrett reguleres i vedtektene. Hvis den ikke er regulert, må kontrollutvalget be styret om samtykke til innsyn, eventuelt etter avklaring med eierne.

Rapportering om eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon

Etter gjennomført eierskapskontroll eller forvaltningsrevisjon lager vi en rapport til kontrollutvalget for behandling. Kontrollutvalget skal rapportere sitt arbeid til kommunestyret. Denne rapporteringen skjer normalt ved at kontrollutvalget sender rapporten med sin innstilling til kommunestyret for behandling.

2 Eierskap i Bamble kommune

2.1 Eierskapsmelding

Kommunen har eierskapsmelding som opprinnelig ble utarbeidet i 2010. Den ble sist justert og behandlet av kommunestyret i februar 2015.

2.2 Kommunens eierskap

Vi har hentet oversikt over kommunens eierskap fra kommunen og fra Proff.no og Brønnøysundregistrene.⁴ I den grad det ikke er samsvar mellom disse kildene, har vi bygget på de offentlige registrene. Vi kan ikke si med sikkerhet at kommunen ikke har annet eierskap enn det som framgår her.

Oversikt og informasjon om selskapene framgår av vedlegg til rapporten.

2.3 Tidligere selskapskontroller

For Bamble kommune er det i perioden 2012-2015 gjennomført en eierskapskontroll i samarbeid med Porsgrunn kommune av eierskap i Grenland Havn IKS. Kontrollen ble behandlet av kommunestyret i oktober 2015. Kommunen ble anbefalt å sikre at kommunens forventinger til selskapet var forankret i eierorganet og gjort kjent for selskapene. Det ble også gitt anbefaling om noen justeringer i eierskapsmeldingen, oppfølging av selskapsavtalen og vurdere behov for å justere vedtektene og eieravtalen og sikre at selskapet utarbeidet instruks til styret og etiske retningslinjer for selskapet.

⁴ Kommunen har gitt informasjon på forespørsel fra oss om hvilke aksjeselskap, interkommunale selskap og selvstendige interkommunale samarbeid som kommunen har eierandeler i eller deltar i pr 31.12.15.

3 Prioriteringer i planperioden

3.1 Eierskapskontroll

Prioriteringen av tema for eierskapskontroll bygger på en risiko- og vesentlighetsvurdering med bakgrunn i KS anbefalinger for godt eierskap, kommunens eiermelding og resultater av tidligere selskapskontroller.

Føringer for eierskap og opplæring av eierrepresentanter (anbefaling 1-8)

KS anbefaler at kommunene etablerer retningslinjer for utøvelsen av sitt eierskap. Bamble kommune har etablert slike retningslinjer i eierskapsmeldingen og har et system som kan sikre god dialog mellom kommunestyret og eierrepresentanter. Kommunen har for denne valgperioden tydeliggjort at det skal gjennomføres obligatoriske kurs og/eller eierskapsseminar knyttet til eierstyring. Det kan derfor være aktuelt å undersøke om føringene for opplæring av kommunens eierrepresentanter blir fulgt opp. Det kan dessuten være aktuelt å undersøke hvordan føringer for revidering av vedtekter og selskapsavtaler og utarbeiding av eierstrategier blir fulgt opp, og hvordan kommunen sikrer at selskapene er kjent med innholdet i kommunens eierskapsmelding. En slik kontroll vil være generell og rettet mot hele kommunens eierskap. Vi har likevel ikke prioritert å foreslå en slik kontroll.

Styre - evaluering og valg (tilråding 9-14)

Det er eiers ansvar å sørge for at styrets samlede kompetanse er tilpasset selskapets virksomhet. Vi anbefaler kommunen å undersøke hvordan kommunen som eier sikrer at selskaper har godt sammensatt og godt fungerende styrever, og særlig se på valgprosess, styresammensetning, om selskapet har utarbeidet styreinstruks og om styret sikrer evaluering av eget arbeid. En slik kontroll vil være generell, men det kan også være aktuelt å gjøre en kontroll i utvalgte selskap for å undersøke hvordan styrene ivaretar sin rolle og hvordan eier følger opp styret i det aktuelle selskapet.

Samordning av føringer for eierskap – flere eiere

Bamble kommune har eierinteresser i mange selskap sammen med andre kommuner. Det kan innebære at de forskjellige eierne gir hver sine føringer for eierskapsutøvelse, målsetninger og styring av selskapene, og føringene kan til dels være motstridende. Det kan derfor være aktuelt å undersøke i hvilken grad føringer og forventninger til eierutøvelse og selskap samordnes.

3.2 Forslag om forvaltningsrevisjon i selskap

Samfunnsansvar og etikk (tilråding 15-19)

I eierskapsmeldingen har Bamble kommune lagt til grunn som prinsipp at selskap kommunen eier skal utvise et samfunns- og etisk ansvar i hele sitt virke. Det kan være aktuelt å gjøre en forvaltningsrevisjon i ett eller flere selskap for å undersøke om disse forventningene er formidlet og implementert. Det kan også være aktuelt å undersøke om kommunen gjennom sitt eierskap sikrer at selskap de eier følger reglene om offentlighet, offentlige anskaffelser og offentlig støtte. Dette kan særlig være aktuelt f.eks. for GREP Grenland AS, Skjærgårdshallen AS, Renovasjon i Grenland IKS, Vekst i Grenland IKS.

Gjennomføring av oppgaver

Renovasjon i Grenland IKS

Renovasjon i Grenland IKS skal ivareta eierkommunenenes behov knyttet til bestilling og forvaltning av renovasjonstjenester til husholdninger, hytter og kommunale virksomheter. Selskapet er relativt nyopprettet og skal ivareta viktige oppgaver knyttet til eierkommunenenes renovasjonsordninger. En forvaltningsrevisjon kan undersøke hvordan RIG ivaretar de oppgavene som selskapet er tillagt. Det er særlig aktuelt med en forvaltningsrevisjon der selvkost er tema. Et annet aktuelt tema er anskaffelser.

Skjærgårdshallen AS

Skjærgårdshallen AS har fått selvskyldergaranti fra kommunen for lån som selskapet har. I tillegg ønsker selskapet å ta opp nye lån som kommunen garanterer for knyttet til utbygging av hallen. Utbyggingen skal tilrettelegge bedre for større kulturelle arrangement i hallen, dessuten skal treningscenteret og fysioterapeutene få større lokaler. Denne utbyggingen er i tråd med kommunens vedtatte eierstrategi for selskapet.

Trenings- og fysioterapitilbudet sees i sammenheng med kommunens arbeid med folkehelse men tilbudet gis ikke av kommunen selv, men private aktører. Flere av fysioterapeutene har driftsavtale med kommunen. Med den virksomheten som utøves i Skjærgårdshallen kan det være risiko for ulovlig offentlig støtte til økonomisk aktivitet, gjennom f.eks. husleie under markedspris til virksomhet som drives i konkurranse med andre. Det er også viktig at kommunen har tydelig på egne roller som eier og som mulig bestiller overfor leietakere i hallen eller selskapet selv. Kommunen bør også være oppmerksom på den økonomiske situasjonen for selskapet.

Vekst i Grenland IKS

Vekst i Grenland IKS ivaretar eierkommunenenes næringsarbeid. Selskapet var tidligere organisert som et aksjeselskap og er nå organisert som et interkommunalt selskap. Selskapet har fått ansvar for alt næringsarbeidet i eierkommunene og den enkelte kommune har overført ansatte med ansvar for næringsarbeid i kommunen til selskapet. Det kan være aktuelt å se nærmere på hvilke føringer kommunen har gitt selskapet og hvordan selskapet gjennomfører de oppgavene det er tildelt. Andre aktuelle temaer er som tidligere nevnt samordning av føringer fra eierne og krav til offentlig innsyn, anskaffelser og håndtering av reglene om offentlig støtte.

GREP Grenland AS

GREP er et stort selskap med omfattende virksomhet innenfor attføring. Selskapet tilbyr viktige tjenester for kommunen. I tillegg til å undersøke hvordan selskapet ivaretar sitt samfunnsansvar og oppfølging av regler om offentlighet, anskaffelser og offentlig støtte, kan det også være aktuelt å se nærmere på selve virksomheten. Dette gjelder bl.a. oppfølging av mål for selskapet, resultater og forvaltning av offentlige ressurser.

4 Plan for selskapskontroll

Vi foreslår følgende selskapskontroller:

Tema	Generell/selskap	Kontrollform	Anbefalt tidspunkt for gjennomføring
Selvkost	Renovasjon i Grenland	Forvaltningsrevisjon – bør gjøres felles med andre eiere	Bør gjennomføres tidlig i perioden
Styre - evaluering og valg	Generell - kan gjennomføre stikkprøvekontroll av enkelte selskap	Eierskapskontroll	Kan gjennomføres når som helst
Samordning av føringer for eierskap	Generell - kan gjennomføre stikkprøvekontroll av enkelte selskap. Velges Vekst i Grenland IKS kan kontrollen gjøres samtidig med foreslått forvaltningsrevisjon i selskap.	Eierskapskontroll - bør gjøres felles med andre der det er aktuelt.	Kan gjennomføres når som helst
Gjennomføring av virksomhet - måloppnåelse næringsarbeid	Vekst i Grenland IKS	Forvaltningsrevisjon – bør gjøres felles med andre	Kan gjennomføres når som helst

Det kan også være aktuelt for Bamble å være med på forvaltningsrevisjon i selskap av f.eks. GREP Grenland AS.

Vedlegg

- Oversikt over Bamble kommunes eierinteresser i selskaper per 1.1.2016 og beskrivelse av selskapene
- KS' Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll⁵

⁵ Kommunenes sentralforbund 15. november 2015.

Oversikt over Bamble kommunes eierinteresser i selskaper per 1.1.2016 og beskrivelse av selskapene

Selskaper med innsynsrett etter koml. § 80:

Interkommunale selskap (IKS)	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
Grenland Havn IKS	33,33 %	Egenkapital: 349 mill. kr Egenkapitalandel: 70,7 % Totalrentabilitet: 1,9 % Gjeldsgrad 0,4 <u>Formål:</u> Selskapet skal sikre regionen en konkurransedyktig, framtidsrettet og miljøriktig infrastruktur for sjøtransport. Selskapet skal gjøre havnen til effektiv trafikknutepunkt mellom ulike transportformer. Selskapet skal utøve den myndighet- og ivareta de forvaltningsoppgaver som er tillagt kommunene etter havne- og farvannsloven. Selskapet kan delta på eiersiden i og samarbeide med andre virksomheter når dette ligger innenfor selskapets formål. <u>Annet:</u> Det ble gjennomført eierskapskontroll i 2015 med anbefalinger til eierkommunene.	Kontorkommune Porsgrunn. 33,33 % Skien 33,33% Porsgrunn
Renovasjon i Grenland – RiG IKS	13,51 %	Egenkapital kr - 40 354 Netto driftsresultat kr – 540 354 <u>Formål:</u> Selskapet skal bidra til kostnads- og miljøeffektiv drift av husholdingene og hyttenes renovasjonsordning. Renovasjonsavgiftene i monopolvirksomheten skal jevnlig kunne sammenlignes med kostnadene i øvrige kommuner gjennom KOSTRA i kommunegruppe 13. Det skal legges vekt på å yte tjenester som brukerne opplever som gode for seg og miljøet. RiG skal gjennom sitt arbeid bidra til å redusere avfallets påvirkning av miljøet, samtidig som miljønyttan optimaliseres. Selskapet skal ivareta deltakerkommunenes bestillings- og forvaltningsbehov, herunder forvalte og inngå nye kontrakter for utstyr og tjenester, knyttet til kommunenes håndtering av avfall fra husholdningene, hyttene og fra kommunal virksomhet. Selskapet skal kjøpe tjenester fra eksterne, eller inngå avtaler om oppgaveløsning innenfor deltakerkommunenes egne anlegg, utstyr og mannskap. Selskapets finansiering av tjenester	Kontorkommune Skien 50,31 % Skien 33,85 % Porsgrunn 2,33 % Siljan

Interkommunale selskap (IKS)	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
		<p>skal baseres på hva de mottatte tjenestene faktisk koster (selvkost). Avfallsgebyret fastsettes av den enkelte kommune inntil deltakerkommunene eventuelt blir enige om felles retningslinjer for renovasjon og gebyrfastsetting.</p> <p>Selskapet skal forvalte og følge kommunale renovasjonsforskrifter.</p> <p>Selskapet skal utøve andre renovasjonsoppgaver som deltakerkommunene gjennom vedtak i kommunestyrene er enig om at de skal utføre.</p> <p><u>Annet:</u> Renovasjon i Grenland ble organisert som et IKS i 2014.</p>	
Vekst i Grenland IKS	12 %	<p>Egenkapital: 19 304 000 kr Egenkapitalandel: 76,3 % Totalrentabilitet: 1,2 % Gjeldsgrad 0,3%</p> <p><u>Formål:</u> Selskapet er Grenlandkommunenes næringsutviklingsapparat og skal drive slikt næringsutviklingsarbeid som kommunene ellers ville utført.</p> <p>Selskapets formål er:</p> <p>a) å være et pådriver- og bistandsapparat for å opprettholde og utvikle bestående og nye arbeidsplasser i Grenland.</p> <p>b) å arbeide for samordning av statlige, fylkeskommunale, kommunale og private ressurser for å trygge bestående arbeidsplasser og utvikle nye arbeidsplasser i Grenland.</p> <p>c) å medvirke til at Grenland fremstår som en samordnet enhet ovenfor sentrale myndigheter og investorer.</p> <p>d) å samarbeide med Grenlandskommunene for å bidra til at kommunenes planer, tjenester og det interkommunale samarbeidet understøtter næringsutvikling i regionen.</p> <p>Selskapet skal være underlagt Grenlandssamarbeidet, og selskapets planer og aktiviteter skal koordineres med Grenlandssamarbeidets planer og aktiviteter. Selskapet kan være saksbehandler for kommunene i næringssaker. Selskapet kan også yte tjenester til andre, men da i et mer beskjedent omfang, og i samsvar med regelverket om egenregi.</p> <p><u>Annet:</u> Vekst i Grenland var tidligere et aksjeselskap, men ble i 2014 etablert som et interkommunalt selskap med ansvar for kommunenes næringsarbeid.</p>	<p>Kontorkommune Skien</p> <p>44 % Skien 30 % Porsgrunn 2 % Siljan 9 % Kragerø 3 % Drangedal</p>

Interkommunale selskap (IKS)	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
Telemark kommunerevisjon IKS	5,35 %	<p>Egenkapitalandel: 59,9 % Egenkapital 6,1 mill. kr. Totalrentabilitet: 3,7 % Gjeldsgrad: 0,7</p> <p><u>Formål:</u> Utføre lovpålagte revisjonsoppgaver samt andre revisjonsoppdrag og rådgivning for deltakerne. I tillegg å utføre revisjonsoppdrag og rådgivning for andre selskaper. Selskapet har ikke erverv til formål.</p> <p><u>Annet:</u> Ikke hatt selskapskontroll.</p>	<p>Kontorkommune Skien.</p> <p>Larvik, Lardal, samtlige kommuner i Telemark og fylkeskommune</p>
Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS	3,90 %	<p>Egenkapitalandel: 16 % Egenkapital kr 600 000 Gjeldsgrad: 5,2</p> <p><u>Formål:</u> Utføre den lovpålagte sekretærfunksjonen for deltakernes kontrollutvalg. Selskapet kan utføre tilsvarende oppgaver for andre bestillere.</p> <p><u>Annet:</u> Ikke hatt selskapskontroll.</p>	<p>Kontorkommune Bø.</p> <p>Telemark fylkeskommune, Aust-Agder fylkeskommune, Vest-Agder fylkeskommune, alle kommunene i Telemark unntatt Skien, 10 kommuner i Aust-Agder og fire kommuner i Vest-Agder.</p>
Gea Norvegica Geopark IKS	2,75 %	<p>Årsregnskap 2014 kan ikke finnes i offentlige kilder. Egenkapitalen i 2013 var 1 268 000 kr. Regnskapsmessig resultat var – 272 000 kr. Deltakeransvar lik eierprosent.</p> <p><u>Formål:</u> Selskapet har som formål, gjennom en felles organisasjon, å tilrettelegge og forestå en god og informativ presentasjon av områdets geologiske naturarv. Dette omfatter også å vise sammenhenger mellom geologisk mangfold og betydningen dette har for menneskene i dag, i fortid og i framtid (herunder biologisk mangfold, miljøforhold, samfunnsutvikling, kultur, jordbruk, utnyttelse av geologiske naturressurser m.m.). Målsettingen er at selskapet skal bidra aktivt til: Utviklingen av det gode bosted. Dette omfatter tiltak som kan gi</p>	<p>Kontorkommune Porsgrunn</p> <p>34,4 % Vestfold fylkeskom. 34,4 % Telemark fylkeskom. 9,63 % Skien 7,80 % Larvik 6,42 % Porsgrunn</p>

Interkommunale selskap (IKS)	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
		<p>befolkningen økt innsikt i bostedet og derved styrke identitetsfølelsen. Undervisning i skoler og høyskoler gjennom tilrettelegging og utvikling av tilbud. I samarbeid med lokale aktører utvikle et grunnlag for kvalitetsturisme med utgangspunkt i den geologiske naturarven (geoturisme). Stimulere til lokal næringsutvikling med basis i muligheter som geologien i området gir. Bidra til markedsføring / "branding" av regionen internasjonalt. Selskapet skal bidra til å samordne aktiviteter som utføres av ulike aktører, som for eksempel fylkesmennene, kommunene, næringsliv, interesseorganisasjoner og ideelle organisasjoner, ved forvaltning og drift av attraksjoner i geoparkområdet. Partene forutsetter at en del praktiske oppgaver knyttet til driften av geoparken best vil kunne løses ved at dette blir ivarettatt av de enkelte eierne. Dette gjelder bl.a. rydding, vedlikehold, skilting og kontakt med grunneiere. Fordelingen av de konkrete oppgaver mellom de deltagende kommuner og fylkeskommuner vil bli regulert nærmere i en egen avtale mellom disse. Selskapet vil arbeide for å oppnå status som en Europeisk Geopark godkjent av UNESCO og det europeiske geoparknettverket ("European Geopark Network"; EGN). Videre å bli deltaker av EGN og skal sørge for en drift i henhold til "EGN Charter".</p> <p><u>Annet:</u> Telemark fylkeskommune har hatt eierskapskontroll i 2014. Selskapet ble anbefalt å sikre at egne styrerepresentanter ble registrert i styrevervregisteret, at revisor og kontrollutvalg ble varslet om generalforsamling og sikre instruks til styret og daglig leder.</p>	2,29 % Kragerø 1,38 % Nome 0,46 % Lardal 0,46 % Siljan

Heleide kommunale aksjeselskap	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
Skjærgårdshallen AS	100 %	Egenkapital: - 431 000 kr Egenkapitalandel: -1,7 % Totalrentabilitet 4,6 % Gjeldsgrad – 61,3 %	Kontorkommune Bamble

Heleide kommunale aksjeselskap	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
		<p><u>Formål:</u> Oppføring og drift av allaktivitetshall i Langesund, samt ved aksjetegning eller på annen måte gjøre seg interessert i andre foretak med tilknytning til idrettsformål. Eventuelle overskudd som følge av selskapets virksomhet skal ikke tilfalle selskapets aksjonærer, men anvendes til beste for idretten i kommunen.</p> <p><u>Annet:</u> Selskapskontroll ble gjennomført i 2011, med anbefalinger for både selskapet og eieren. Selskapet har over tid hatt negativ egenkapital. Det var også tilfelle i 2011. Den negative egenkapitalen er imidlertid betydelig redusert siden 2011. Likviditetsgraden er også bedret siden 2011 og den er nå på et nivå som er tilfredsstillende. Revisor har vist til reglene i aksjeloven om styrets handleplikt ved tap av egenkapital. Styret har vist til at det ikke har vært noe behov for å øke egenkapitalen da risikoen ved fortsatt drift ikke går ut over fordringshavere da lån er garantert av Bamble kommune og driften går i balanse.</p>	
GREP Grenland AS	15 %	<p>Egenkapital: 73,5 mill kr Egenkapitalandel: 56 % Totalrentabilitet: 16,5% Gjeldsgrad 0,8%</p> <p><u>Formål:</u> Å være en bro til arbeidslivet og bidra til økt sysselsetting gjennom avklaring, arbeidstrening, kvalifisering, formidling eller andre tiltak/aktiviteter. Produksjon, tjenesteleveranser, handel, barnehagedrift eller annen næringsvirksomhet er virkemidler i denne prosessen.</p>	<p>Kontorkommune Porsgrunn</p> <p>49 % Skien 34 % Porsgrunn 2 % Siljan</p>
VisitGrenland AS	10,00 %	<p>Egenkapital: 1,02 mill kr Egenkapitalandel: 75,1 % Totalrentabilitet: -4,5 % Gjeldsgrad 0,3 %</p> <p><u>Formål:</u> Drive turistinformasjon i regionen, bl.a. gjennom egne turistkontorer. Bidra til å profilere reiselivstilbudet i Grenlandsregionen. Utvikle reiselivsprodukter, aktiviteter og opplevelser med basis i regionen. Utvikle reiselivsrelaterte tjenester for regionens næringsliv. Være pådriver for opprettholdelse og utvikling av reiselivsrelaterte arbeidsplasser i regionen og skape forståelse for næringen. Bidra til å profilere Grenlandsregionen på en positiv måte.</p>	<p>Kontorkommune Skien</p> <p>50 % Skien 35 % Porsgrunn 5 % Siljan</p>

Heleide kommunale aksjeselskap	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
		<u>Annet:</u> Ikke hatt selskapskontroll. Organisering av reiselivet i Telemark vurderes og dette kan få betydning for selskapet.	

Bamble kommune har hatt eierandeler i Bypakke Grenland AS, men opplyser at de har solgt seg ut av selskapet. Det er foreløpig ikke oppdaterte opplysninger om dette i Brønnøysundregisteret eller på proff.no.

Selskaper uten innsynsrett:

Deleide kommunale aksjeselskaper	Kommunens eierandel	Opplysninger om selskapet (alle tall fra 2014)	Kontorkommune og andre eierkommuner
Skagerak Energi AS	3,34 %	Egenkapital: 3 757,7 mill kr Egenkapitalandel: 32,7 % Totalrentabilitet: 7,2 % Gjeldsgrad 2,1 % (Konsernregnskapstall) <u>Formål:</u> Produksjon, omsetning og overføring av elektrisk kraft og annen energi, samt virksomhet som har tilknytning til dette, herunder deltakelse i andre selskaper.	Kontorkommune Porsgrunn 66,62 % Statkraft Industrial Holding AS 15,21 % Skien 14,83 % Porsgrunn
Energi og Miljøkapital AS	3,00 %	Egenkapitalandel: 98,1 % Egenkapital 51,465 mill kr Totalrentabilitet: 5,9 % Gjeldsgrad 0 <u>Formål:</u> Investere i aksjer og andeler i selskaper som driver virksomhet innenfor eller relatert til miljø- og energisektoren, samt hva hermed står i forbindelse.	Kontorkommune Skien Største aksjonærer: 35 % Skagerak Energi AS 15,0 % Skien 15,0 % Porsgrunn
E 134 Haukelivegen AS	2,22 %	Egenkapitalandel: 58,1 % Egenkapital 2,501 mill kr Totalrentabilitet: 0,5 % Gjeldsgrad 0,7	Eies av en rekke kommuner og fylkeskommuner og enkelte private aktører.

		<p><u>Formål:</u> Arbeide for utbygging og standardheving av E134 Haukelivegen og RV23. I tillegg kan selskapet arbeide for å fremje interessene til viktige sidegreiner til denne transportkorridoren, etter fylkesvise prioriteringar, når dette styrker arbeidet for korridoren. Selskapet kan ta initiativ til å opprette finansieringsselskap og utbyggingsselskap. Selskapet har høve til å delta i og/eller arbeide saman med andre selskap med tilsvarende føremål. Selskapet står elles fritt til å setje i verk tiltak og bruke dei verkemiddel som er tilgjengeleg og aktuelle for å fremje føremålet til selskapet</p>	
Buskerud Telemark Vestfold Investeringsfond AS	2,11 %	<p>Egenkapitalandel: 74,9 % Egenkapital 62,81 mill kr Totalrentabilitet: - 2,4 % Gjeldsgrad 0,3</p> <p><u>Formål:</u> Opprette, utvikle og styrke virksomheter innen industri og annen næringsvirksomhet ved innsats av kapital og faglig assistanse.</p>	<p>Kontorkommune Skien</p> <p>9,50 % Porsgrunn 9,50 % Skien 1,98 % Telemark fylkeskom.</p>

Formler og forklaringer for nøkkeltall:

Egenkapitalandel	<p>$(\text{Sum egenkapital} / \text{totalkapital}) * 100$ <i>Egenkapitaldelen viser hvor mye av totalkapitalen som er egenkapital. Over 40 % regnes som meget godt.</i></p>
Totalrentabilitet	<p>$(\text{Resultat før skatt} + \text{finanskostnader}) * 100 / \text{gj.sn. totalkapital}$ <i>Resultat av drifta viser hvor lønnsom virksomheten er. Over 15 % regnes som meget godt. Sentralt for selskap som har erverv som formål.</i></p>
Gjeldsgrad	<p>$\text{Sum gjeld} / \text{Sum egenkapital}$ <i>Gjeldsgraden viser hvor stor gjelda er i forhold til egenkapitalen. En gjeldsgrad på 1 vil si at bedriften har like stor gjeld som egenkapital.</i></p>

KS' Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll⁶

ANBEFALING 1: OBLIGATORISK OPPLÆRING AV OG INFORMASJON TIL FOLKEVALGTE

Kommunene bør som en del av sitt folkevalgtprogram gjennomføre obligatoriske kurs eller eierskapsseminarer. Den første opplæringen bør gjennomføres i løpet av de første 6 månedene av valgperioden. Det anbefales også at det nye kommunestyret tidlig i perioden får en oversikt over status for selskapene.

ANBEFALING 2: VURDERING OG VALG AV SELSKAPSFORM

Det er eiers ansvar å sikre en selskapsform som er tilpasset selskapets formål, eierstyringsbehov, samfunnsansvar, hensynet til innsyn, markedsforhold og det aktuelle lovverket.

ANBEFALING 3: FYSISK SKILLE MELLOM MONOPOL OG KONKURRANSEVIRKSOMHET

Selskaper som opererer i et marked i konkurranse med andre aktører i tillegg til monopolvirksomhet, bør som hovedregel skille ut den markedsrettede delen av virksomheten for å unngå rolleblanding og kryssubsidiering.

ANBEFALING 4: UTARBEIDELSE AV EIERSKAPSMELDINGER

Kommunestyrene bør hvert år fastsette overordnede prinsipper for sitt eierskap ved å utarbeide en eierskapsmelding for alle sine selskaper.

Eierskapsmeldingen bør minimum ha disse hovedpunktene:

1. Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeid.
2. Politisk styringsgrunnlag gjennom kommunens prinsipper for eierstyring
3. Juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformene.
4. Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene, herunder styringsdokumentene.
5. Selskapenes samfunnsansvar knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.

ANBEFALING 5: UTARBEIDELSE OG REVIDERING AV STYRINGSKAPASITETER

Kommunestyret skal utarbeide og bør jevnlig revidere styringsdokumentene og avtalene som regulerer styringen av selskapet.

ANBEFALING 6: EIERMØTER

KS anbefaler at det jevnlig gjennomføres eiermøter for å bidra til god eierstyring og kommunikasjon med selskapet. Et eiermøte er et møte mellom representanter fra

⁶ Kommunenes sentralforbund 15. november 2015.

kommunen som eier, styret og daglig leder for selskapet.

ANBEFALING 7: EIERORGANETS SAMMENSETNING OG FUNKSJON

Avhengig av selskapets formål, anbefales det som en hovedregel at kommunestyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierstyring skal utøves innenfor rammen av kommunestyrets vedtak.

ANBEFALING 8: GJENNOMFØRING AV GENERALFORSAMLINGER OG REPRESENTANTSKAPSMØTER

De formelle eiermøtene er generalforsamling eller representantskap. Det er styret som innkaller. Bestemmelser om innkallingsfrist bør tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.

ANBEFALING 9: SAMMENSETNINGEN AV STYRET

Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Det anbefales at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmene.

ANBEFALING 10: VALGKOMITE OG STYREUTNEVNELSER

Ved valg av styrer til kommunalt eide selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomite.

ANBEFALING 11: KJØNNMESSIG BALANSE I STYRENE

Det anbefales at eierorganet uavhengig av organisasjonsform tilstreber balansert kjønnsrepresentasjon. Styremedlemmene behøver ikke være bosatt i kommunen.

ANBEFALING 12: RUTINER FOR Å SIKRE RIKTIG KOMPETANSE I SELSKAPSSTYRENE

Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. Eier bør også anbefale styret selv jevnlig å vurdere egen kompetanse ut fra eiernes formål med selskapet. Det er derfor anbefalt flere rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

ANBEFALING 13: STYRESAMMENSETNING I KONSERNMODELL

Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styrer.

ANBEFALING 14: OPPNEVNELSE AV VARAREPRESENTANTER

Der det utpekes varamedlemmer til styret bør ordningen med numeriske varamedlemmer benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

ANBEFALING 15: HABILITETSVURDERINGER

Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styret i selskaper.

ANBEFALING 16: GODTGJØRING AV STYREVERV

Kommunen bør i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding ha en prinsipiell diskusjon om godtgjøring av styreverv. Denne bør danne grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar.

ANBEFALING 17: REGISTRERING AV STYREVERV

Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på www.styrevervregisteret.no

ANBEFALING 18: ARBEIDSGIVERTILHØRIGHET I SELVSTENDIGE RETTSSUBJEKTER

Det anbefales at selskapene søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. KS Bedrift vil være et naturlig valg for mange av disse selskapene.

ANBEFALING 19: UTARBEIDELSE AV ETISKE RETNINGSLINJER

Eier bør påse at selskapsstyrene utarbeider, og jevnlig reviderer, etiske retningslinjer for selskapsdriften

ANBEFALING 20: SÆRLIG OM ADMINISTRASJONSSJEFENS ROLLE I KOMMUNALE FORETAK

Det anbefales at kommunestyrene ved opprettelse av kommunale foretak diskuterer administrasjonssjefens rolle og handlingsmuligheter overfor daglig leder.

ANBEFALING 21: UTØVELSE AV TILSYN OG KONTROLL

Kommunestyret har både et tilsyns og kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterlevs og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollansvaret gjelder også når virksomheten er skilt ut i egne selskaper.